

Čo robiť na turistike, keď sa nad končiarimi blýska

Ľudia sa v minulosti búrky báli oveľa viac ako dnes. Možno jedno z mála miest, kde pred živlom ešte cítime rešpekt, sú hory. Na štítoch, z ktorých je bližšie k nebu, by sme počas búrky najradšej neboli. Počasie sa tu však dokáže meniť doslova z minúty na minútu, preto sa stretnutiu s hromobitím na tatranských chodníkoch niekedy vyhnúť nedá. Ako sa bezpečne vrátiť z turistiky, keď okolo udierajú blesky, radí klimatológ Slovenského hydrometeorologického ústavu **Pavol Faško**.

Sme na turistike, začujeme hrmenie alebo vidíme blesky. Ako sa dá vypočítať vzdialenosť búrky od nás?

Svetlo sa šíri rýchlejšie ako zvuk, takže keď uvidíme blesk a spočítame, o koľko sekúnd neskôr sa ozve hrom, môžeme zistiť vzdialenosť blesku. Jedna sekunda predstavuje približne 330 metrov. Keď teda napočítame 10 sekúnd medzi bleskom a zvukom hromu, blesk bol vo vzdialenosti približne 3,3 km. Nebezpečné je, keď je búrka vo vzdialenosti už 5 kilometrov od nás.

Ako sa správať, keď nás v horách zastihne búrka?

Musíme si uvedomiť, že v letnom období búrky k horám patria, jednoducho ich musíme mať na pamäti. Objavujú sa od poludňajších hodín a postupne môžu pribúdať. Keď sa vyberám na túru, ktorá bude trvať niekoľko hodín, snažím sa vyraziť už niekedy tesne po svitaní, aby som sa už okolo poludnia vracal späť. Pred búrkou sa však v horskom prostredí úplne chrániť nedá. Aby sme sa ochránili čo najlepšie, musíme hľadať prostredie, do ktorého blesk udrie s najmenšou pravdepodobnosťou, teda miesto, ktoré nevytvára a ktoré je suché.

Asi budete súhlasiť, že to je vo vysokých horách veľmi ťažké...

Áno, je. Nemali by ste sa napríklad nechať zlákať jaskyňami alebo skalnými prevismi. Na prvý pohľad síce vyzerajú bezpečne, ale nemusí to tak úplne byť. Je potrebné dodržiavať jednu zásadu a to, že jaskyňa musí byť dosť veľká. Strop by mal byť vo výške aspoň 3 metre nad hlavou a stáť by ste mali aspoň meter od okolitých stien. Podobne je to so skalnými prevismi. Treba myslieť na to, že sú tvorené materiálom, do ktorého by mohol trafiť blesk.

Kam sa teda v horách ukryť? Hovorí sa, že pod strom by sme počas búrky chodiť nemali.

Nie je dobré ukrývať sa pod samostatne stojacim stromom. Aj preto, aby nás po prípadnom zásahu bleskom neprivalil padajúci konár, ale najmä preto, že keď blesk udiera, môže nás, samozrejme, zasiahnuť elektrina. Pod strom sa teda môžeme ukryť jedine v lese. Mali by ste vojsť hlbšie do lesa a nestáť na jeho okraji, lebo je väčšia pravdepodobnosť, že blesky budú udierať do krajných stromov. V lese sa treba vyhýbať riedkemu porastu.

Keď už teda bezpečné miesto máme, ako búrku prečkať?

Poloha, ktorú zaujmeme, je takisto dôležitá. Chodidlá by sme mali mať spolu, pretože blesk nemusí udrieť priamo do nás, ale môže udrieť aj niekde v blízkom okolí a pokiaľ nemáme chodidlá pri sebe, môžeme byť zasiahnutí tzv. krokovým napätím. Telom by sme zároveň mali vytvárať čo najmenej vyčnievajúci predmet. Mali by sme byť skrčení, objať si kolená rukami, ideálne na nejakej podložke, ktorá nás izoluje od zemského povrchu. Najlepšie je prečkať búrku na suchom mieste.

Spomenuli ste krokové napätie. O čo ide?

Pre ľudí nie je nebezpečný len samotný blesk, ale aj vybíjajúce sa prúdy, ktoré sa po údere bleskom šíria po zemskom povrchu. Prúdy si hľadajú cestu najmenšieho odporu. Krokové napätie znamená, že rozkročený človek premoštuje rozdielne potenciály medzi nohami a môže ním pretekať prúd smrteľnej intenzity. Preto by sme počas búrky nemali utekať.

Zo školy si pamätám, že nám hovorili, aby sme si počas búrky na otvorenom priestranstve bez úkrytu ľahli na zem, práve preto, aby sme nevytrčali. Podľa toho, čo ste teraz hovorili, to však neznie ako najlepší nápad...

Áno, určite by sme nemali ležať a vždy by sme sa mali pokúsiť nájsť si suchý úkryt.

Vráťme sa ešte k tým najvyšším bodom. Je známe, že do nich blesk udrie s väčšou pravdepodobnosťou. Ale prečo je to vlastne tak?

Pred úderom blesku sa vytvára akýsi kanál blesku, ktorý súvisí s tým, že medzi povrchom a základňou búrkového oblaku dochádza k sústreďovaniu kladných a záporných nábojov. Toto napätie sa potom vlastne bleskom vybíja. A v prírode je to jednoducho zariadené tak, že sa vyberá cesta najmenšieho odporu. To znamená, že tie predmety, ktoré sú najbližšie k základni oblačnosti, sú najvodivejšie. K zásahu bleskom sú teda predurčené vyššie body.

**Často kladená otázka – čo urobiť s mobilmi, GPS navigáciou, vysielaczkou?
Vypnúť alebo nevypnúť?**

Tieto zariadenia sú nebezpečné vďaka materiálom, z ktorých sú vyrobené. Často obsahujú kovy, takže môžu byť bleskom ľahšie zasiahnuté. Keď ich máme na turistike pri sebe, odporúča sa dať ich počas búrky do určitej vzdialenosti od tela. Ťažko však povedať, či je dobré ich vypnúť. Človek sa môže ocitnúť v situácii, keď bude musieť okamžite privolať pomoc. Takže tu je trošku rozpor. Samozrejme, ak to nie je vyslovene nevyhnutné, nemali by ste telefonovať. Toto pravidlo platí aj mimo vysokohorského terénu. Väčšina ľudí to nedodržiava a počas búrky napríklad pracujú s počítačom alebo telefonujú. Pri veľmi silnej búrke to môže byť nebezpečné.

Vy sám rád chodievate do hôr. Aké odporúčanie máte pre ostatných turistov?

Pozrieť si predpoveď počasia vopred, sú dostatočne spoľahlivé a presné. Ak hrozia búrky, určite nie je vhodné vyberať sa na turistiku. Ak si nie ste istí, môžete zatelefonovať do SHMÚ alebo horskej služby. Tam je dosť skúsených ľudí, ktorí vedia odhadnúť riziko. Veľakrát sa mi stalo, že aj keď som sa na túru veľmi tešil, pre počasie som sa ju rozhodol zrušiť. Bol som sklamaný, ale na strane druhej, môžem sa vybrať na turistiku v inom termíne a aj sa pritom vrátiť domov živý a zdravý.